

Spis treści

Pytanie

7

Spojrzenie na dzieło sztuki (7). Pytanie o ton pewności (7). Pytanie o ton kantowski, kilka słów magicznych i status wiedzy (9). Bardzo stary wymóg twórczenia figur (11)

1. Historia sztuki w granicach swojej praktyki

13

Spojrzenie na połąć białej ściany: widzialność, czytelność, niewidzialność, wizualność i wirtualność (13). Wymóg wizualności lub w jaki sposób wcielenie „otwiera” imitację (23). Nieufność historii sztuki wobec teorii i niewiedzy. Iluzja szczegółowości, iluzja dokładności i „cios historyka” (26). Przeszłość jako ekran przeszłości. Nieodzwonne odkrycie i strata. Historia i sztuka jako przeszkody dla historii sztuki (29). Pierwszy banał: sztuka się skończyła... wraz z nastaniem historii sztuki. Pułapka metafizyczna i pułapka pozytywistyczna (33). Drugi banał: wszystko jest widzialne... od kiedy sztuka umarła (38)

2. Sztuka jako renesans i nieśmiertelność człowieka idealnego

41

Sztuka wynaleziona jako odrodzona z popiołów i wynalezienie historii sztuki, które temu towarzyszyło (41). Cztery procedury uprawomocnienia w *Żywotach* Vasariego: posłuszeństwo księciu, społeczne ciało sztuki, powołanie się na źródło i na cele (42). Vasari ratujący artystów od zapomnienia i dający im *eterna fama*. Historia sztuki jako druga religia zapewniająca nieśmiertelność postaciom idealnym (46). Cele metafizyczne i cele dworskie. Zaszycie pęknięcia w ideale i realizmie (48). Trzy pierwsze magiczne słowa: *rinascita*, *imitazione*, *idea* (54). Czwarte magiczne słowo: *disegno*. Uprawomocnienie sztuki jako jednorodnego przedmiotu, szlachetnej praktyki i umysłowego poznania. Metafizyka Federico Zuccariego. Historia sztuki tworząca sztukę na swój obraz (56)

3. Historia sztuki w granicach prostego rozumu

63

Cele, które pozostawił nam Vasari. Prosty rozum, czyli jak dyskurs tworzy swój przedmiot (63). Metamorfozy tezy Vasariego, pojawienie się momentu antytezy: ton kantowski przyjmowany przez historię sztuki (64). Moment antytezy i krytyki u Erwina Panofsky'ego. Jak widzialność zyskuje sens. Przemoc interpretacji (68). Od antytezy do syntezy. Cele kantowskie, cele metafizyczne. Synteza jako operacja magiczna (73). Pierwsze magiczne słowo: *humanizm*. Przedmiot wiedzy, który staje się formą wiedzy. Kantowski Vasari i humanistyczny Kant. Moc świadomości i powrót do człowieka idealnego (77). Drugie magiczne słowo: *ikonologia*. Powrót do Cesare Ripy. Widzialność, czytelność, niewidzialność. Pojęcie treści metafizycznej jako transcendentalnej syntezy. Wycofanie się Panofsky'ego (83). Dalej czy za daleko – ograniczenia idealizmu. Trzecie magiczne słowo: *forma symboliczna*.

Zmysłowy znak poddany umysłowości. Ważność funkcji, idealizm „jedności funkcji” (87). Od obrazu do pojęcia i od pojęcia do obrazu. Czwarte magiczne słowo: s c h e m a t y z m. Ostateczna jedność syntezy w przedstawieniu. Obraz skrócony, „czysty”, monogram. Nauka o sztuce ograniczona logiką i metafizyką (91)

4. Obraz jako rozdarcie i śmierć Boga Wcielonego

97

Pierwsze przybliżenie – zerwanie ze schematyzmem historii sztuki: r o z d a r c i e. Otwarcie obrazu, otwarcie logiki (97). Praca snu rozbijająca skrzynkę przedstawienia. Praca nie jest funkcją. Moc negatywności. Praca, gra, odwrócenie i różnica podobieństwa. Figuracja jako defiguracja (99). Rozszerzenie i granice paradygmatu marzenia sennego. Widzieć i patrzeć. Marzenie senne i symptom decentralizujące podmiot wiedzy (106). Drugie przybliżenie – zerwanie z idealizmem historii sztuki: s y m p t o m. Panofsky jako metapsycholog? Od kwestionowania do zanegowania symptomu. Nieświadomość u Panofsky’ego nie istnieje (110). Panofsky’ego model dedukcji wobec Freudowskiego paradygmatu naddeterminacji. Przykład melancholii. Symbol i symptom. Część stworzona, część przeklęta (115). Trzecie przybliżenie – zerwanie z ikonografizmem historii sztuki i tyranią imitacji: w c i e l e n i e. Cieleśność i ciało. Podwójna ekonomia: mimetyczna tkanina i „punkty zakotwiczenia”. Prototypowe obrazy chrześcijaństwa i oznaka wcielenia (122). O historię symptomatycznych intensywności. Kilka przykładów. Odmienność i namaszczenie. Figuracja jako modyfikowanie figur, jako defiguracja (130). Czwarte przybliżenie – zerwanie z humanizmem historii sztuki: ś m i e r ć. Podobieństwo jako dramat. Dwa średniowieczne traktaty a Vasari – podmiot rozdarty wobec człowieka humanizmu. Powikłania historii sztuki (142). Podobieństwo do życia, podobieństwo do śmierci. Ekonomia śmierci w chrześcijaństwie – przebiegłość i ryzyko. Śmierć, która narzuca się w obrazie. My przed obrazem (147)

Dodatek. Pytanie o szczegół, pytanie o połać

155

Aporia szczegółu (155). Malowanie i odmalowanie (159). Przypadek: wybuch materii (165). Symptom: źródło sensu (176). Poza zasadą szczegółu (182)

Przypisy

185

Indeks osób

217

Spis ilustracji

220